



สรุปผลการวิจัย ปัญหาในการวิจัย และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องอำนาจการตัดสินใจในครอบครัวของภรรยาในสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลง เป็นอุตสาหกรรม : ศึกษาเฉพาะกรณี ตำบลอ้อมน้อย อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร โดยผู้วิจัยต้องการศึกษาความสัมพันธ์เชิงอำนาจของภรรยาว่าในสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลง เป็นอุตสาหกรรมนั้น ส่งผลให้ภรรยาได้ออกไปทำงานนอกบ้านมีโอกาหารายได้มาจุนเจือครอบครัว อีกทั้งมีโอกาหาประสบการณ์จากโลกภายนอกได้มากกว่าเดิม สาเหตุดังกล่าวจะส่งผลให้ ภรรยามีอำนาจการตัดสินใจในครอบครัวได้มากน้อยแค่ไหน โดยผู้วิจัยต้องการศึกษาว่ามีปัจจัย อะไรบ้างที่มีผลต่อขนาดอำนาจการตัดสินใจในครอบครัวของภรรยา โดยมีวัตถุประสงค์ในการ วิจัยครั้งนี้คือ

1. เพื่อศึกษาปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการใช้อำนาจการตัดสินใจในครอบครัวของ ภรรยาที่อยู่ในสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงเป็นอุตสาหกรรม
2. เพื่อทำความเข้าใจและให้รู้ถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่สำคัญ ๆ กับขนาด ของการใช้อำนาจการตัดสินใจในครอบครัวของภรรยาในสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงเป็น อุตสาหกรรม

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยคาดว่าปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และปัจจัยที่เกี่ยวข้อง กับคู่สมรส น่าจะมีความสัมพันธ์กับอำนาจการตัดสินใจในครอบครัวของภรรยา ปัจจัยเหล่านั้น ได้แก่บทบาททางเศรษฐกิจของสามีและภรรยา ระดับการศึกษาของสามีและภรรยา ความแตกต่างระหว่างรายได้ของสามีและภรรยา ความแตกต่างระหว่างอายุของสามีและภรรยา ระยะเวลาในการสมรส และการเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชนของภรรยา

โดยผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นภรรยา 200 คน และผู้ที่เป็นสามี 200 คน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง และใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล หลังจากนั้นจะนำข้อมูลที่ได้มาเสนอตารางแจกแจงความถี่โดยระบุค่าของข้อมูลเป็นร้อยละ และพรรณาลักษณะทั่วไปของข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า โดยส่วนใหญ่ ทั้งสามีและภรรยาจะประกอบอาชีพในระดับปานกลางมากที่สุด อันได้แก่ อาชีพที่ทำงานในระดับต่ำในโรงงานอุตสาหกรรม ค่าชาย ช่วงฝีมือ ผู้ที่ทำงานเกี่ยวกับการขนส่ง เป็นต้น คิดเป็นร้อยละ 45.0 ผู้ที่ทำงานในระดับสูง เช่น ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ หรือผู้ที่ทำงานในระดับสูงในโรงงานอุตสาหกรรม จะมีปริมาณรองลงมา คิดเป็นร้อยละ 23.0 ผู้ที่เป็นเกษตรกรและกรรมกรรับจ้าง รวมทั้งผู้ที่ไม่ได้ประกอบอาชีพหรือเป็นแม่บ้านอย่างเดียวก็มีจำนวนมากเช่นกัน คิดเป็นร้อยละ 32.0

ในด้านการศึกษพบว่า ส่วนใหญ่คู่สมรสจะมีการศึกษาระดับต่ำในสัดส่วนที่มากที่สุด (ไม่มีการศึกษา - ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น) คิดเป็นร้อยละ 54.0 รองลงมาจะมีการศึกษาระดับปานกลาง (ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง) คิดเป็นร้อยละ 31.0 ผู้ที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่าจะมีน้อยมาก คิดเป็นร้อยละ 15.0 คู่สมรสที่ทำการศึกษา นั้นพบว่าโดยเฉลี่ยจะมีอายุการสมรสอยู่ในระหว่าง 11-20 ปี คิดเป็นร้อยละ 50.0 และพบว่า โดยส่วนใหญ่ภรรยาจะมีอายุน้อยกว่าสามีถึงร้อยละ 59.0

ในเรื่องของความแตกต่างระหว่างรายได้ของสามีและภรรยาพบว่า ส่วนใหญ่แล้วสามีจะมีรายได้มากกว่าภรรยา ถึงร้อยละ 65.5 รองลงมาจะเป็นกลุ่มที่สามีและภรรยามีรายได้เท่ากันคิดเป็นร้อยละ 25.5 ส่วนกลุ่มภรรยาที่มีรายได้มากกว่าสามีจะมีเพียงร้อยละ 9.5 เท่านั้น

ในเรื่องของการเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชนพบว่า ส่วนใหญ่จะไม่ค่อยมีการเข้าร่วมกิจกรรม มีเป็นส่วนน้อยเท่านั้นที่มีการเข้าร่วมกิจกรรม อันเนื่องมาจากพื้นที่ที่ศึกษาดังกล่าวเป็นชุมชนที่มีโรงงานอุตสาหกรรมมากมาย ประชากรมีอาชีพทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมในสัดส่วนที่มากที่สุด และสภาพพื้นที่ที่ศึกษามีความเจริญทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม มีความเป็นเมืองค่อนข้างเด่นชัด ฉะนั้นการปฏิสัมพันธ์ของคนในชุมชนที่เป็นลักษณะของการทำกิจกรรมร่วมกันจึงมีไม่มากนัก

เมื่อวิเคราะห์ผลการวิจัยในเรื่องอำนาจการตัดสินใจในครอบครัวของภรรยาพบว่าอำนาจการตัดสินใจของภรรยาอยู่ในระดับปานกลางและระดับต่ำในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกันคือ ร้อยละ 35.5 และร้อยละ 36.5 ตามลำดับ อำนาจการตัดสินใจสูงคิดเป็นร้อยละ 28.0 ซึ่งจะเห็นว่าโดยเฉลี่ยแล้วอำนาจการตัดสินใจของภรรยาทั้งในระดับสูง กลาง ต่ำ จะมีสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน

และผลการวิจัยเกี่ยวกับอำนาจการตัดสินใจในครอบครัวของสามีพบว่าอำนาจการตัดสินใจของสามีจะอยู่ในระดับปานกลางถึงร้อยละ 39.5 อำนาจการตัดสินใจมาก คิดเป็นร้อยละ 32.5 ส่วนอำนาจการตัดสินใจน้อยคิดเป็นร้อยละ 28.0

และเมื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามสมมติฐานด้วยค่าไคสแควร์ ณ ระดับนัยสำคัญที่ 0.05 ผลการวิจัยพบว่า

1. บทบาททางเศรษฐกิจของภรรยาจะมีความสัมพันธ์กับอำนาจการตัดสินใจในครอบครัวของภรรยา คือ ภรรยาที่ประกอบอาชีพในระดับสูงจะมีอำนาจการตัดสินใจมากกว่าภรรยาที่ประกอบอาชีพในระดับต่ำ หรือไม่ได้ประกอบอาชีพอะไรเลย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
2. บทบาททางเศรษฐกิจของสามีจะมีแนวโน้มที่ตอบรับสมมติฐานว่าบทบาททางเศรษฐกิจของสามีจะมีผลต่ออำนาจการตัดสินใจในครอบครัวของภรรยา โดยจะพบความสัมพันธ์ที่เด่นชัดในกลุ่มภรรยาที่มีสามีประกอบอาชีพระดับต่ำ แต่พบว่าความสัมพันธ์นี้ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ
3. ระดับการศึกษาของภรรยาจะมีความสัมพันธ์กับอำนาจการตัดสินใจในครอบครัวของภรรยา คือ ภรรยาที่มีระดับการศึกษาสูง จะมีอำนาจการตัดสินใจในครอบครัวมากกว่าภรรยาที่มีระดับการศึกษาต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
4. ระดับการศึกษาของสามีพบว่าไม่มีแนวโน้มที่ตอบรับสมมติฐานเฉพาะกลุ่มภรรยาที่สามีมีการศึกษาระดับต่ำ คือ ภรรยาที่สามีมีการศึกษาต่ำอำนาจการตัดสินใจก็จะต่ำ แต่ความสัมพันธ์ดังกล่าวพบว่าไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ
5. ความแตกต่างระหว่างรายได้ของสามีและภรรยา จะมีความสัมพันธ์กับอำนาจการตัดสินใจในครอบครัวของภรรยา คือภรรยาที่มีรายได้มากกว่าสามีจะมีอำนาจการตัดสินใจ

มากกว่าภรรยาที่มีรายได้น้อยกว่าสามีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

6. ความแตกต่างระหว่างอายุของสามีและภรรยา มีความสัมพันธ์กับอำนาจการตัดสินใจในครอบครัวของภรรยา กล่าวคือ ภรรยาที่มีอายุมากกว่าสามีจะมีอำนาจการตัดสินใจมากกว่าภรรยาที่มีอายุน้อยกว่าสามี แต่ความสัมพันธ์นี้ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

7. ระยะเวลาของการสมรส พบว่าไม่มีความสัมพันธ์ต่ออำนาจการตัดสินใจในครอบครัวของภรรยา

8. การเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชนของภรรยา มีความสัมพันธ์กับอำนาจการตัดสินใจในครอบครัวของภรรยา คือ ภรรยาที่มีการเข้าร่วมกิจกรรม จะมีอำนาจการตัดสินใจมากกว่าภรรยาที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติส่วนในเรื่องของความถี่และตำแหน่งในการเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชนของภรรยาพบว่าไม่สามารถยืนยันสมมติฐานได้เพราะมีข้อจำกัดในการวิจัย

จากข้อสรุปของการทดสอบสมมติฐานในการวิจัยทั้งหมดพบว่า สมมติฐานข้อ 1, 3, 5, 8 ได้รับการยืนยันสมมติฐานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนสมมติฐานข้อ 2, 4, 6, 7 นั้นมีแนวโน้มที่จะตอบรับสมมติฐาน แต่ความสัมพันธ์ดังกล่าวพบว่า ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้น ถึงแม้ว่าสมมติฐานทั้ง 8 ข้อ จะได้รับการสนับสนุนทางสถิติเพียง 4 ข้อ แต่ผลการวิจัยในครั้งนี้พบว่า อำนาจการตัดสินใจในครอบครัวของภรณานั้นเป็นไปตามแนวโน้มของสังคมสมัยใหม่ ที่ผู้ชายและผู้หญิงหรือสามีและภรรยาจะมีอำนาจการตัดสินใจที่เท่าเทียมกัน ส่วนสมมติฐานที่ไม่ได้รับรับการยืนยันทางสถิตินี้ อาจจะเป็นเนื่องมาจากข้อบกพร่องในเรื่องระเบียบวิธีวิจัย หรืออาจจะเป็นไปตามข้อเท็จจริงที่ปรากฏขึ้นในสังคมปัจจุบัน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

เมื่อพิจารณาประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยคิดว่าได้รับประโยชน์ตามที่คาดไว้พอสมควร กล่าวคือ ได้นำเอาทฤษฎีทางสังคมวิทยาเกี่ยวกับสถาบันครอบครัว โดยนำเอาทฤษฎีของ Blood and Wolf มาทำการวิจัยเกี่ยวกับอำนาจการตัดสินใจในครอบครัวของภรรยาที่อยู่ในสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงเป็นอุตสาหกรรม ซึ่งพบว่าผลการวิจัยนั้นเป็นไปตามทฤษฎีของ Blood and Wolf ดังที่ได้เสนอไว้ในเรื่องของอำนาจการตัดสินใจในครอบครัวระหว่างคู่สมรสที่ว่าดุลยภาพแห่งอำนาจจะตกอยู่กับฝ่ายที่นำทรัพยากรมาสู่การสมรสได้มากที่สุด

ผลการวิจัยครั้งนี้ทำให้มองเห็นถึงการเปลี่ยนแปลงลักษณะความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างสามีและภรรยาในครอบครัว อันเป็นผลมาจากความเจริญทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนนำมาสู่การเปลี่ยนแปลงเป็นอุตสาหกรรม ซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยาแบบเดิมนั้นพบว่า ผู้ที่เป็นสามีจะรับหน้าที่เป็นฝ่ายหาเลี้ยงครอบครัว ภรรยาจะอยู่กับเหย้าเฝ้ากับเรือนคอยปรนนิบัติสามีและดูแลการงานภายในบ้าน อำนาจการตัดสินใจจะตกอยู่กับฝ่ายสามี หรือกล่าวโดยสรุปก็คือ ยอมรับค่านิยมที่ให้ผู้ชายเป็นใหญ่ในครอบครัว และเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงของสังคมทำให้สถาบันครอบครัวเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งแตกต่างไปจากครอบครัวแบบดั้งเดิมนั้นคือ ภรรยามีโอกาสออกไปทำงานนอกบ้าน เพื่อหารายได้มาจุนเจือครอบครัว มีการศึกษาระดับสูง มีประสบการณ์จากโลกภายนอก จึงทำให้มีบทบาทสำคัญในครอบครัว มีสิทธิมีเสียงในการแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ ลักษณะอำนาจการตัดสินใจมีมากขึ้น ดังนั้นอำนาจการตัดสินใจในครอบครัวจะตกอยู่กับทั้งสองฝ่ายทั้งสามีและภรรยา

จากการศึกษาเรื่องอำนาจการตัดสินใจในครอบครัวของภรรยา จะเห็นได้ว่าความสัมพันธ์ทางอำนาจระหว่างสามี-ภรรยาขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม เราอาจกล่าวได้ว่าบทบาทของผู้หญิงในสังคมเป็นเช่นไร สามารถพิจารณาได้จากบทบาทพื้นฐานของผู้หญิงในครอบครัว เมื่อบทบาทของผู้หญิงในครอบครัวเปลี่ยนแปลงไปจากผู้ที่ เป็นแม่บ้านคอยทำงานบ้านและดูแลบุตร มาเป็นผู้ที่ทำงานหาเลี้ยงครอบครัวซึ่งมีความสำคัญทางเศรษฐกิจ การ

เพิ่มหน้าที่เช่นนี้ทำให้บทบาทของผู้หญิงได้เปลี่ยนแปลงไปโดยมีสถานภาพเท่าเทียมผู้ชายมากขึ้น ผู้หญิงจึงใช้ทรัพยากรของตนเองเป็นพื้นฐานในการกำหนดอำนาจในครอบครัว โดยถือว่าสถานภาพทางเพศไม่ได้เป็นตัวกำหนดบทบาทเช่นสมัยก่อน แต่จะเกิดจากความสามารถ (achieved status) เช่น การศึกษา อาชีพ รายได้ และการมีส่วนร่วมในองค์กรทางสังคม เป็นต้น

และเมื่อนำผลจากการสัมภาษณ์ผู้เป็นสามีในเรื่องอำนาจการตัดสินใจในครอบครัว พบว่าสามีส่วนใหญ่ในปัจจุบันจะให้โอกาสผู้ที่เป็นภรรยาแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ มากขึ้น และพบว่าจะมีการตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ ในครอบครัวร่วมกัน

ในการวิจัยครั้งนี้พบว่าแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงระบบความสัมพันธ์ในครอบครัว โดยเฉพาะในเรื่องอำนาจการตัดสินใจในครอบครัวระหว่างสามีภรรยา นั้น พบว่า สามีภรรยาได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจเรื่องของครอบครัว ทั้งในการทำมาหากิน การตัดสินใจมิบุตร การอบรม บ่มนิสัยทางสังคม การศึกษาของบุตร การใช้จ่ายทรัพย์สินเงินทองภายในครอบครัว ฯลฯ และยังพบว่าปัจจัยที่ทำให้ภรรยามีโอกาสมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ประเด็นสำคัญมาจากการศึกษา การประกอบอาชีพรายได้จากการทำงาน เป็นผลนำมาซึ่งการสมดุลในอำนาจภายในครอบครัว

ปัญหาในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ได้พบปัญหาต่าง ๆ ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

1. ในด้านการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างตามแบบสอบถาม พบว่า ในบางข้อของคำถาม ผู้ตอบไม่เข้าใจหรือสับสนกับคำถามจึงอาจทำให้ได้คำตอบที่คลาดเคลื่อน หรือในบางครั้งผู้ตอบก็จะไม่ตอบคำถามข้อนั้น ๆ ซึ่งในลักษณะนี้ทำให้ได้คำตอบที่ไม่สมบูรณ์ ทั้งนี้เนื่องจากคำถามเกี่ยวกับเรื่องอำนาจการตัดสินใจในครอบครัวค่อนข้างจะเป็นเรื่องส่วนตัว เป็นเรื่องภายในครอบครัวระหว่างคู่สมรส การเก็บรวบรวมข้อมูลค่อนข้างจะใช้ระยะเวลาพอสมควร อาจทำให้ข้อมูลขาดรายละเอียดหรือความสมบูรณ์ไปบ้าง

2. เนื่องจากลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษามีสัดส่วนที่แตกต่างกันมาก ทำให้ผลการวิเคราะห์ตัวแปรต่าง ๆ มีความคลาดเคลื่อน เช่น ในเรื่องของการเข้าร่วมกิจกรรม ระดับความถี่และตำแหน่งในการเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชนนั้น พบว่า จะมีสัดส่วนที่แตกต่างกันมาก ดังนั้นในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ศึกษาดังกล่าวจึงไม่สามารถสรุปความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างชัดเจน อันเนื่องมาจากข้อจำกัดในเรื่องการนิยามความในการวิจัย

3. ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่ที่ศึกษา พบว่า พื้นที่ดังกล่าวเป็นแหล่งของโรงงานอุตสาหกรรมซึ่งประชากรส่วนใหญ่จะออกไปทำงานนอกบ้าน จึงเป็นการยากที่จะพบกับกลุ่มตัวอย่างผู้วิจัยจะต้องใช้เวลาเก็บข้อมูลในช่วงเวลาเลิกงาน ซึ่งเป็นเวลารีบเร่ง ฉะนั้นการสัมภาษณ์จะต้องให้กระชับที่สุดเพื่อให้ทันกับเวลาที่ทุกคนจะต้องเดินทางหรือทำภาระกิจของตนเอง

ข้อเสนอแนะ

ในสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงเป็นอุตสาหกรรมนั้น พบว่าบทบาทของคู่สมรสหรือบทบาทระหว่างชายกับหญิง ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปในลักษณะที่ผู้หญิงมีสิทธิและโอกาสในด้านความคิดหรือการกระทำในเรื่องต่าง ๆ เพิ่มขึ้น แต่สิทธิและความเสมอภาคของชายและหญิงก็มิได้เท่าเทียมกันอย่างเด่นชัด ฉะนั้น ผู้วิจัยใคร่เสนอข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. ควรเล็งเห็นความสำคัญที่จะต้องสนับสนุนผู้หญิง ในด้านการศึกษา รายได้ ความมั่นคงในการทำงาน ตลอดจนด้านสุขภาพอนามัย ซึ่งผู้หญิงก็มีความต้องการหลาย ๆ อย่าง เช่นเดียวกับผู้ชาย เช่น ความต้องการเป็นเจ้าของทรัพย์สินทางเศรษฐกิจ ความรู้สึกสบาย และมั่นคงทางด้านร่างกาย การได้รับการยอมรับจากผู้อื่น การเข้าร่วมในกิจกรรมของชุมชน และความเป็นอิสระแก่ตัวเอง

ด้านเศรษฐกิจนั้น ควรเร่งรัดปรับปรุงคุณภาพและทักษะในการทำงาน รวมทั้งขยายโอกาสและทางเลือกในการประกอบอาชีพของผู้หญิง เพื่อให้ได้รับผลตอบแทนทางเศรษฐกิจสูงขึ้น และเป็นธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงเป็นอุตสาหกรรมนี้ควรส่งเสริมให้ผู้หญิงที่อยู่ในเขตชนบทหรือในเขตใกล้เคียง ได้มีโอกาสเข้ามาทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม

ให้มากขึ้น อันจะช่วยเปิดโอกาสให้บุคคลเหล่านั้นมีการเลื่อนฐานะทาง เศรษฐกิจและสังคมให้ดีขึ้น
 ด้านการศึกษา ควรเปิดโอกาสให้ผู้หญิงได้รับการศึกษาให้มากขึ้น โดยการขยายการ
 ศึกษาในระบบโรงเรียน โดยเน้นทั้งความรู้ขั้นพื้นฐานและวิชาชีพที่เหมาะสมกับสภาพของชุมชน
 และท้องถิ่น

ด้านการเมืองควรส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้หญิง ได้มีบทบาทในการปฏิบัติงานในองค์กรทาง
 การเมืองให้มากขึ้นและสนับสนุนให้มีองค์กร เกี่ยวกับกิจกรรมและบทบาทสตรีในทุกระดับ

2. ในความคิดของบุคคลทั่วไปนั้นมองว่าศักยภาพของทางสังคมของผู้ชายดีกว่าและ
 ได้รับการยอมรับมากกว่าผู้หญิง และที่น่าสนใจคือ ในภาวะเศรษฐกิจปัจจุบัน ผู้หญิงจำนวนมาก
 ต้องออกไปทำงานนอกบ้าน แต่ภาระภายในบ้านมิได้ลดลง ดังนั้นในครอบครัวที่มีลักษณะดังกล่าว
 ผู้ที่เป็นสามีควรมีส่วนช่วยเหลือภรรยาซึ่งกันและกันในทุกด้าน และเปิดโอกาสให้มีส่วนในการ
 แสดงความคิดเห็นและตัดสินใจร่วมกัน

3. จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534) ได้
 ระบุบทบาทสตรีไว้อย่างชัดเจน โดยให้สตรีเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมในการปรับปรุงกลไกการพัฒนาสังคม
 ทั้งในระดับครอบครัว ชุมชน และระดับชาติ เป็นต้น ดังนั้นจึงขึ้นอยู่กับตัวของสตรีเองที่จะใช้สิทธิ
 และ โอกาสปรับปรุงความพร้อมในการพัฒนาสังคมให้ได้ผลอย่างมีประสิทธิภาพ

4. ในสภาพเศรษฐกิจและสังคมปัจจุบัน เมื่อมีปัญหาต่าง ๆ เกิดขึ้น คู่สมรสทั้งสอง
 ฝ่ายควรจะปรึกษากัน ให้โอกาสแสดงความคิดเห็นเพื่อเลือกข้อสรุปที่ดีที่สุดสำหรับนำมาแก้ปัญหา
 นั้น ๆ ประชาธิปไตยในครอบครัวจะเกิดขึ้นจากจุดนี้ มิใช่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดเป็นผู้รวบอำนาจใน
 การตัดสินใจเพียงฝ่ายเดียว ซึ่งจะทำให้อีกฝ่ายรู้สึกขาดความสำคัญ ขาดการยอมรับ อันจะนำ
 ไปสู่ปัญหาอื่น ๆ ได้

5. ในด้านชีวิตครอบครัว จากบรรทัดฐานของสังคมที่วางไว้เกี่ยวกับการสมรส ย่อม
 หมายถึงความรัก ความเข้าใจ การปรับตัวเข้าหากัน ซื่อสัตย์ต่อกันทั้งสองฝ่ายมีความรู้สึกเป็น

อันหนึ่งเดียวกัน มีเสรีภาพในการแสดงความเป็นตัวของตัวเองเท่าที่ไม่กระทบกระเทือนความรู้สึกที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ถ้าทั้งชายและหญิงสามารถปฏิบัติตามบรรทัดฐานที่สังคมวางไว้ให้ชีวิตการแต่งงานย่อมราบรื่นตลอดเวลาของการอยู่ร่วมกัน สาเหตุของการแตกร้างในครอบครัวมักเกิดจากการที่สามีภรรยาไม่ให้ความสำคัญกับบรรทัดฐานดังกล่าวจึงนำมาสู่ปัญหาต่าง ๆ ในครอบครัว

6. ข้อเสนอแนะในการวิจัย

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะกรณีตำบลอ้อมน้อย อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร ดังนั้นผลการวิจัยจึงไม่สามารถสรุปได้ว่าลักษณะอำนาจการตัดสินใจในครอบครัวของภรรยาโดยทั่วไปจะเป็นอย่างไร ผลการวิจัยที่ผ่านมา ในการศึกษาครั้งต่อไป ควรจะมีการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงแนวทางการศึกษาเพื่อเกิดประโยชน์ทางด้านวิชาการต่อไป ดังนี้

6.1 ควรจะศึกษาในเรื่องอำนาจการตัดสินใจในครอบครัวของภรรยา โดยเปรียบเทียบระหว่างสังคมเมืองกับสังคมชนบท และควรจะให้มีกลุ่มตัวอย่างมากกว่าเดิม ทั้งนี้เพื่อจะได้ข้อมูลที่ชัดเจนมากขึ้น

6.2 ควรจะพิจารณาตัวแปรสำคัญอื่น ๆ เพิ่มขึ้น ในการศึกษาครั้งต่อไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมหรือค่านิยม ซึ่งจะมีความเกี่ยวข้องกับลักษณะทางสังคม ประเพณี อันจะมีผลต่ออำนาจการตัดสินใจในครอบครัวระหว่างสามีภรรยา เช่น ค่านิยมในเรื่องความเสมอภาคทางเพศ ปัจจัยดังกล่าวควรได้รับการพิจารณานำมาศึกษาต่อไป

6.3 ตัวแปรเกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างอายุของสามีและภรรยาควรจะนำมาศึกษาอีกครั้งหนึ่ง โดยตั้งสมมติฐานที่ตรงกันข้ามกับสมมติฐานที่ผู้วิจัยตั้งไว้ โดยนำแนวความคิดในเรื่องพฤติกรรมเสื่อมถอยมาพิจารณาในเรื่องของอายุระหว่างสามีภรรยา กล่าวคือ ผู้ที่มีอายุมาก ก็จะมีการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย จิตใจ และบทบาททางสังคม ซึ่งมักจะเป็นไปในทางเสื่อมถอยลงเรื่อย ๆ ทำให้ผู้ที่มีอายุมาก ๆ มีความคิดหรือทัศนคติที่แตกต่างไปจากผู้ที่มีอายุน้อย ดังนั้นผู้ที่มีอายุมาก ๆ จึงมีความคิดว่าตนเองมีความคิดความอ่านไม่เท่าทันคนหนุ่มคนสาว ฉะนั้นในเรื่องการตัดสินใจต่าง ๆ จึงมักจะมอบให้ผู้ที่มีอายุน้อยกว่าตัดสินใจ หรืออีกแนวทางหนึ่งสามารถยึดเหตุผลที่ว่าสภาพความเป็นจริงในสังคม ผู้ที่เป็นสามีย่อมเอาอกเอาใจภรรยาที่มีอายุ

น้อยกว่า มากกว่าที่จะเอาออกเอาใจภรรยาที่อายุมากกว่า ดังนั้นสามีมักจะให้โอกาสภรรยาที่อายุน้อยกว่าตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ได้มากกว่าภรรยาที่อายุมาก ซึ่งผลการวิจัยที่ออกมาอาจจะแตกต่างไปจากเดิม ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการในเรื่องความแตกต่างระหว่างอายุของคู่สมรสกับอำนาจการตัดสินใจในครอบครัว

6.4 ตัวแปรในเรื่องของระยะเวลาของการสมรส น่าจะนำมาศึกษาใหม่อีกครั้ง โดยตั้งสมมติฐานที่ตรงกันข้ามกับสมมติฐานที่ผู้วิจัยได้ตั้งไว้เช่นกัน เพราะผลการวิจัยในครั้งนี้พบว่าตัวแปรดังกล่าวปฏิเสธสมมติฐาน ดังนั้นในการวิจัยต่อไป ถ้าได้ศึกษาตัวแปรนี้ตามสมมติฐานที่ตรงข้าม คาดว่าผลการวิจัยที่ได้จะมีประโยชน์ทางวิชาการมากขึ้น

6.5. ในเรื่องของแบบสอบถามควรจะมีความกระชับมากขึ้นกว่าเดิม เพื่อความชัดเจนและความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูล

6.6 เนื่องจากการทดสอบด้วยสถิติ Chi-square นั้นเป็นเพียงการศึกษาตัวแปรประเภทกลุ่ม ฉะนั้นในการศึกษาครั้งต่อไปควรมีการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตามเพื่อให้ได้ผลการศึกษาที่ละเอียดมากกว่าเดิม จึงควรที่จะเลือกใช้การคำนวณสถิติอื่น ๆ ที่แตกต่างไปจากนี้



ศูนย์วิทยท...
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย